

8. Using AI to decipher historical manuscripts. UdeMNouvelles, l'actualité de l'Université de Montréal | UdeMNouvelles. URL: <https://nouvelles.umontreal.ca/en/article/2023/11/08/using-ai-to-decipher-historical-manuscripts/#:~:text=To%20decipher%20the%20historical%20manuscripts,%20pages,%20which%20are%20subsequently%20archived> (date of access: 01.05.2025).

9. Rusakov, S. (2024, February 7–8.). Digitalization of Cultural Heritage of Ukraine During War (Based on the Analysis of the Projects of the Ukrainian Cultural Foundation). In International scientific conference [Conference materials] (p. 69–73). Baltija Publishing.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-500-9-3>

СТАН ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ІКОНОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОПТСЬКИХ І ПЕРСЬКИХ ТКАНИН IV–XI СТОЛІТЬ

Дмитренко Н. В.

доктор філософії,

доцент кафедри образотворчого мистецтва

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

У даній доповіді досліджується питання збереження текстильних артефактів коптського Єгипту та Персії, датованих періодом IV–XI століть, а також аналізуються характерні іконографічні мотиви, що відображають культурні, релігійні та соціальні уявлення епохи. Особливу увагу приділено фрагментам тканин, які збереглися до наших днів, попри крихкість текстильних матеріалів, що робить їх винятковими джерелами для дослідників.

Коптські тканини, що збереглися переважно завдяки сухому клімату Єгипту та специфічним поховальним практикам, виявлені здебільшого в некрополях міст Ахмім, Панополіс, Антинополь та Оксирінх. Значна частина збережених зразків походить з могил представників середнього прошарку, де одяг та інші тканинні елементи виконували не лише утилітарну, але й символічну функцію.

Наприклад, у колекції Лувру зберігається туніка з Оксирінха (IV–V ст.), прикрашена круглими медальйонами із зображеннями святих, оточеними стилізованими виноградними лозами – мотивом, що асоціюється з Євхаристією. У Британському музеї зберігається фрагмент гобеленової тканини з Антинополя (VII ст.), на якій зображено сцену з фігурою Оранти – символа моління, оточеного птахами та

квітами. Такі зразки демонструють синкретизм елліністичних, римських та християнських уявлень у візуальній культурі Коптського Єгипту.

Перські тканини, зокрема сасанідського періоду, представлені фрагментами розкішних шовкових тканин, що збереглися як у самій Персії, так і в поховальних комплексах Центральної Азії, Китаю, а також у західноєвропейських церквах, куди ці тканини потрапили як дипломатичні дари або трофеї. У Віденському скарбі собору Святого Стефана зберігається знаменитий фрагмент шовку із зображенням пегасів та стилізованих пальмет (VIII–IX ст.), ймовірно, виготовлений у Східному Ірані.

У музеї Метрополітен у Нью-Йорку міститься фрагмент сасанідського саміту із зображенням царя, який тримає скіпетр і похованням на лева – темою, що символізує могутність правителя й сакральну легітимацію його влади. Використання шовку з вишивкою золотими нитками вказує на вищий статус об'єкта та його церемоніальне призначення.

Важливими центрами дослідження та збереження тканин є Музей коптського мистецтва в Каїрі, музей Пермінджера (Німеччина), а також Інститут текстильного мистецтва у Вашингтоні. Усі вони мають відповідні лабораторії для реставрації, де застосовуються сучасні методи стабілізації волокон, лазерної діагностики, аналізу барвників (зокрема, індиго, кошениль, марена), а також реконструкції втрачених декоративних елементів.

Таким чином, аналіз збережених зразків коптських та перських тканин дозволяє простежити еволюцію іконографічних мотивів, вплив міжкультурного обміну на становлення християнської іконографії та різноманітних технік, а також визначити роль текстилю як засобу репрезентації влади, віри в соціальних та міжкультурних контекстах.

Література:

1. Fluck, C., Vogelsang-Eastwood, G. Textiles from Egypt: Collection of the Museum of Islamic Art in Berlin. Berlin: DAI, 2001. 240 p.
2. Jenkins, D. T. (Ed.). The Cambridge History of Western Textiles. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. Vol. 1–2. 1304 p.
3. Shepherd, D. Silk and Religion: An Exploration of Material Culture in Eurasian History. – New Haven; London: Yale University Press, 2013. 386 p.
4. Rutschowskaya, M. Coptic Fabrics. The Louvre Collections. Paris: Réunion des Musées Nationaux, 1990. 160 p.
5. Muthesius, A. Studies in Silk in Byzantium. London: Pindar Press, 1997. 408 p.
6. Ettinghausen, R., Grabar, O. The Art and Architecture of Islam 650–1250. New Haven; London: Yale University Press, 1987. 448 p.
7. Pritchard, F. Clothing Culture: Dress in Egypt in the First Millennium AD. Manchester: Manchester University Press, 2004. 184 p.